

Book Review

การออกแบบการวิจัย **Research Design**. พิมพ์ครั้งที่ 7. 2555

โดย ผ่องพรรณ ตรีชมงคลกุล และ สุภาพ นิตราภรณ์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 455 หน้า

นนทลี พรธาดาวิตย์

Nonthalee Prontadavit

การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาองค์ความรู้จากประสบการณ์ในการอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับการวิจัย การสอนในระดับปริญญาโท การเป็นผู้ตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และ ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ระดับอาชีวศึกษา ของสำนักรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) มักถูกมอบหมายให้ประเมินตัวบ่งชี้งานวิจัย การสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้รับผิดชอบงานวิจัย และ นักวิจัย จะได้ยินการกล่าวชื่นชมหนังสือการวิจัย ที่ดี อ่านเข้าใจง่าย มีตัวอย่างชัดเจน ซึ่งนักวิจัย ผู้สอน และนิสิต/นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาใช้เป็นคู่มือ และ อ้างอิงในการวิจัย คือ หนังสือ **การออกแบบการวิจัย**

การออกแบบการวิจัย **Research Design** เขียนโดย ผ่องพรรณ ตรีชมงคลกุล, Ph.D.(Agricultural Education, specialized in research and evaluation) จาก Ohio State University สุภาพ นิตราภรณ์, Ph.D. (Human Ecology) จาก Ohio State University มีประสบการณ์สอน และ การวิจัย ทั้งระดับปริญญาตรี โท และ เอกกว่า 30 ปี จาก ประสบการณ์มากมาย และ ความเป็นนักอ่านของผู้เขียนได้ถูกถ่ายทอด ลงในหนังสือออกแบบการวิจัย ได้อย่างลุ่มลึก และ

ชัดเจน

หนังสือการออกแบบการวิจัย ดีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2540 การนำเสนอเน้นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นแนวโน้มการวิจัยในยุคนั้น เมื่อพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2541 ในช่วงเวลานั้นวิธีวิทยาการวิจัยได้เลื่อนกระบวนทัศน์ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอกระบวนทัศน์การวิจัยที่มีวิธีการวิจัยที่แตกต่างกัน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ต่อมาในการพิมพ์ครั้งที่ 3 ได้เพิ่มเนื้อหาพัฒนาการของปรัชญาการวิจัยในยุคกระบวนทัศน์ทางเลือก (alternative research paradigms) คือ สังคมศาสตร์เชิงปฏิฐาน สังคมเชิงตีความ และสังคมเชิงวิพากษ์ ในปี พ.ศ. 2545 หนังสือออกแบบการวิจัย ดีพิมพ์ครั้งที่ 4 เพิ่มเนื้อหา บทใหม่จากสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์สู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นวิธีการวิจัย แต่ละกระบวนทัศน์ชัดเจนขึ้น ปี พ.ศ. 2549 การพิมพ์ครั้งที่ 5 เพิ่มบท การศึกษาแบบลุ่มลึกด้วยวิธีวิทยา เชิงคุณภาพ และ เสริมบทส่งท้ายด้วยการตอบย้า... จิตสำนึกจริยธรรม ปี พ.ศ. 2553 พิมพ์ครั้งที่ 6 เนื้อหาในหนังสือมีการพัฒนาขึ้น เพิ่มขึ้นด้วยการเพิ่มเนื้อหาคลื่นความคิดใหม่กับการวิจัยนอกแบบแผน และ พัฒนาเนื้อหา ตัวอย่างงานวิจัยในบทอื่นๆ ให้ชัดเจน ทันสมัย น่าอ่าน และน่าติดตาม จนล่าสุด หนังสือ

การออกแบบการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ.2555 เนื้อหาสาระทวิความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการเสริมเนื้อหาบทใหม่ เพื่อให้ให้นักวิจัยได้มีแนวทางในการดำเนินพันธกิจ อย่างครบถ้วน คือ การตีพิมพ์เพื่อการสื่อสารงานวิจัย นอกจากนั้นยังปรับปรุงเนื้อหา ตัวอย่าง และดัชนีท้ายเล่ม เพื่อ สะดวกแก่ผู้อ่านในการค้นหา คำสำคัญ จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา 15 ปี หนังสือเล่มนี้ขายดีมาก จำนวนการพิมพ์ ครั้งแรก 500 เล่ม ส่วนครั้งที่ 2-6 ครั้งละ 1000 เล่ม และครั้งที่ 7 เพิ่มจำนวนเป็น 2000 เล่ม การพิมพ์ทั้ง 7 ครั้ง ผู้เขียนมุ่งมั่น และ ตั้งใจ ในการนำเสนอประเด็นการวิจัยที่มีความชัดเจนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า หนังสือ การออกแบบการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 7 เปี่ยมด้วยสาระความรู้การวิจัยที่ครบถ้วน อีกทั้ง มีรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาน่าสนใจ เริ่มบทโดย นำเสนอด้วยสาระประจำบท ในช่วงนำเสนอเนื้อหาที่มีศัพท์เทคนิคที่เกี่ยวข้อง กับเนื้อหา ผู้เขียนจะมีกรอบเสริมเพื่อ อธิบายศัพท์ ให้ผู้อ่านได้เข้าใจบริบทมากขึ้น ตลอดจนการนำเสนอที่ประมวลสาระสำคัญในรูป concept mapping ตาราง เปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และจดจำได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนั้น ผู้เขียนมีข้อคิด ข้อเตือนใจที่เกี่ยวกับการวิจัย สอดแทรก เป็นระยะๆ

หนังสือเล่มนี้มี 455 หน้า แบ่งเป็น 12 บท และ บทส่งท้าย โดยมีสาระสำคัญ 7 ส่วน คือ ผู้เขียนเริ่มเปิดประเด็นด้วยแนวคิด และ ปรัชญาการวิจัย ในบทที่ 1 ทำให้เห็นกระบวนทัศน์การวิจัยที่มี 3 แนวทาง และ ตามด้วยเนื้อหาการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยนำเสนอรูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณ (บทที่ 2 - บทที่ 7) การวิจัยเชิงคุณภาพ (บทที่ 8) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (บทที่ 9) แนวโน้มการวิจัยคลัสเตอร์ใหม่ (บทที่ 10-11) และ บทที่ 12 การเขียนเพื่อการสื่อสารการวิจัย ปิดบทส่งท้ายด้วยการตอกย้ำจิตสำนึกทางจริยธรรมสำหรับนักวิจัย

ปรัชญาการวิจัย

บทที่ 1 การวิจัยทางสังคมศาสตร์: ต่างฐานคิด ต่างแนวทาง บทนี้กล่าวถึง ปรัชญาในการแสวงหา ความรู้ ความจริง โดยเฉพาะปรัชญาวิทยาศาสตร์ (Philosophy of Science) ที่เป็นรากเหง้าของการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ ที่ผู้เขียนได้สรุป วิธีวิทยาการวิจัยเป็น 3 ยุคคือ

1. ยุคก่อนปฏิฐานนิยม การแสวงหาความรู้ด้วยการสังเกตธรรมชาติ ตามสภาพจริง และ สรุปเป็น ความรู้ ที่เรียกว่าอุปมาน (inductive) วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ (empirical Method) แนวคิดความเป็นเหตุผล (rationality) ซึ่งเป็นฐานความคิดแบบวิทยาศาสตร์ และ การแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์

2. ยุคปฏิฐานนิยม (positivism) เริ่มการแสวงหาความรู้ความจริงทางมิติสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพราะ เป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ ปราศจากอคติ ทดสอบได้ และเป็นปรนัย และใช้คำว่า ปฏิฐานนิยม (positivism) เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

3. ยุคทางเลือก เกิดจากกลุ่มนักคิดวิพากษ์ความคิดแบบปฏิฐานนิยมว่า ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เพราะพฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อนเกินกว่าที่วิธีวิทยาศาสตร์จะเข้าถึง จึงเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ (the new/emergent paradigm) เรียกว่ากระบวนทัศน์เชิงตีความ (the interpretive paradigm) ซึ่งมีทั้ง กลุ่มตีความนิยม (interpretive social science) วิพากษ์นิยม (critical social science) และ กลุ่มรื้อสร้างนิยม (deconstructivism)

ท้ายบทผู้เขียน สะท้อนแนวคิดจากประสบการณ์ของผู้เขียน และ สะท้อนสภาพการวิจัยในปัจจุบัน ให้เห็นแนวโน้มการเคลื่อนตัวของรูปแบบ และ วิธีการวิจัย สรุปท้ายบทเพื่อส่งประเด็นเนื้อหาบทต่อไป ให้ชวนติดตาม

การวิจัยเชิงปริมาณ

บทที่ 2 หลักการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

กล่าวถึง พัฒนาการของวิธีวิทยาเชิงปริมาณ การออกแบบการวิจัย ที่ต้องวางโครงสร้างเฉพาะ (structure) แนวทางในการดำเนินการวิจัย (plan) เพื่อให้สามารถตอบปัญหาวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบจึงมีแบบแผนที่ชัดเจน เริ่มจากแนวคิดระดับนามธรรม (abstract construct) ไปสู่รูปธรรม โดยมีหลักการ คือ การอธิบาย และการควบคุมความผันแปร จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปริมาณมี 3 ระดับ เพื่อ 1) อธิบายปรากฏการณ์ด้วยข้อสรุป-กฎเกณฑ์ที่มีนัยทั่วไป 2) ทำนายปรากฏการณ์ด้วยข้อสรุป-กฎเกณฑ์เชิงสาเหตุ และ 3) ควบคุมเงื่อนไขการเกิดปรากฏการณ์ ซึ่งนักวิจัยสามารถเลือกทำวิจัยได้ตามจุดมุ่งหมายที่สนใจ และมีองค์ความรู้รองรับ

การวิจัยเชิงปริมาณแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการวิจัยเชิงบรรยาย และ กลุ่มการวิจัยเชิงทดลอง คุณภาพงานวิจัย เชิงปริมาณต้อง ปลอดจากอคติ (freedom from bias) ปลอดจากอิทธิพลแทรก (freedom from confounding) และ มีความแม่นยำทางสถิติ (statistical precision) โดยคุณภาพดังกล่าวขึ้นอยู่กับ ความเที่ยงตรงภายใน (internal validity) และความเที่ยงตรงภายนอก (external validity) ซึ่งมักสวนทางกัน เพราะ งานวิจัยที่มีการควบคุมสูง จะมีความเที่ยงตรง ภายในสูง แต่ความเที่ยงตรงภายนอกจะน้อย ดังนั้น การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณต้องมีความลงตัว อย่าให้ความสำคัญ กับ "การเล่นกับตัวเลข" หรือ การใช้สถิติขั้นสูง แต่นักวิจัยต้องมีดุลพินิจ มีวิจารณญาณ ละเอียดยรอบคอบในการออกแบบ การวิจัย และ ดำเนินถึงจริยธรรมในการวิจัย ในกรณีที่มีความคลาดเคลื่อนในการทำวิจัย และการขึ้นนำผลการวิจัยไปในทางที่นักวิจัยต้องการ

บทที่ 3 การวิจัยเชิงทดลองทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นรูปแบบการวิจัยที่ได้รับอิทธิพลจากวิธีการ วิจัยทางวิทยาศาสตร์ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต้น และ ตัวแปรตาม ภายใต้สถานการณ์ที่ผู้วิจัยมีการควบคุมองค์ประกอบของการวิจัยเชิงทดลอง คือ มีการจัด

กระทำตัวแปร สาเหตุ (manipulation) มีการควบคุมตัวแปร (control) มีการสังเกต-วัดผลที่เกิดขึ้น (observation) สรุปเป็น หัวใจหลักของ การวิจัยเชิงทดลองคือ MAX MIN CON

ความเที่ยงตรงของการวิจัยเชิงทดลอง คือ ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยงตรงภายใน และ ความเที่ยงตรงภายนอก รูปแบบการทดลองมี 2 รูปแบบ คือ

1. ตัวแปรต้นตัวเดียว (One-Factor Design) แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ตามการควบคุมอิทธิพลแทรก โดยแต่ละรูปแบบ ผู้เขียนได้นำเสนอ ลักษณะ ข้อดี ข้อจำกัด แนวทางการวิเคราะห์ผล และการนำไปใช้อย่างละเอียดและชัดเจน ดังนี้

1.1 Pre-Experiment การวิจัยเชิงทดลองอย่างอ่อน ได้แก่ One-Shot Case Study, One-Group Pretest-Posttest Design, Static Group Comparison Design

1.2 True Experiment การวิจัยเชิงทดลองเต็มรูปแบบ ได้แก่ Pretest-Posttest Control Group Design, Posttest-Only Control Group Design

1.3 Quasi-Experiment ลักษณะกึ่งกลางระหว่าง pre กับ true experiment ได้แก่ Nonequivalent Control Group Design, Time Series Design

2. ตัวแปรต้นมากกว่า 1 ตัว (Factorial Design) ใช้ออกแบบการวิจัยเมื่อต้องการวิเคราะห์ตัวแปร สาเหตุมากกว่า 1 ตัวแปร เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมของตัวแปรเหล่านั้น

ผู้เขียนสรุปแนวทางการวิเคราะห์ผลการทดลองในรูปตารางเพื่อให้เข้าใจ และ เห็นความแตกต่าง ของแต่ละ รูปแบบในหน้าที่ 74 และ ตอกย้ำจริยธรรม การวิจัยเชิงทดลองที่มีลักษณะเฉพาะ และ นำเสนอ ตัวอย่างงานวิจัยเชิงทดลอง รูปแบบต่างๆ เสนอข้อสังเกตทั้งจุดดี และ จุดที่ควรเสริมในการวิจัย เพื่อให้ งานวิจัยมีคุณภาพมากขึ้น และ ย้ำเตือนการสุ่มในการวิจัยเชิงทดลอง

บทที่ 4 การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ นำเสนอความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงทดลอง และ การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์มี 2 แบบ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงบรรยาย 2) เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย โดยการเลือกตัวแปรในการวิจัยต้องมีกรอบทางทฤษฎี (theoretical framework) ที่ชัดเจน กลุ่มตัวอย่างต้องมี ขนาดอย่างน้อย 10 เท่าของตัวแปรต้น จึงจะมีอำนาจในการ สรุปอ้าง และการเก็บข้อมูลต้องไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด ดังนั้นเครื่องมือต้องเชื่อถือได้

การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงบรรยาย และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงทำนาย ซึ่งบทนี้ผู้เขียนได้นำเสนอวิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3 ประเด็น คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlational analysis) การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แคนนอนิคัล (canonical correlation analysis) โดยแต่ละวิธีผู้เขียน ได้นำเสนอหลักวิธีการ การทดสอบสมมติฐาน และ ข้อควรระวังในการใช้อย่างละเอียด ตามด้วยเกณฑ์การตีความตัวอย่างงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ และ บทสรุปส่งท้ายเชื่อมโยงเนื้อหาสู่บทต่อไปที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกัน

บทที่ 5 การวิจัยเชิงสำรวจ เป็นรูปแบบการวิจัยที่ได้รับความนิยม และหากดำเนินการไม่รัดกุมจะทำให้เกิด ภาวพลต่อการวิจัย ผู้เขียนได้นำเสนอข้อดีข้อเสียของการวิจัย สรุปลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ เปรียบเทียบการวิจัย เชิงสำรวจ การวิจัยเชิงทดลอง และ การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ นำเสนอในรูปแบบของตัวอย่าง งานวิจัยกลุ่มปัญหาวิจัยเดียวกัน แต่ใช้รูปแบบการวิจัยต่างกัน ทำให้เห็นความแตกต่างและวิธีที่ชัดเจน มากขึ้นในประเด็น การตั้งชื่อเรื่อง การกำหนดวัตถุประสงค์ และ ตัวแปร

รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ 1) แบ่งตามขอบเขตของคำถามวิจัย ได้แก่ การสำรวจเบื้องต้น (exploratory survey) การสำรวจเชิงพรรณนา

(descriptive survey) 2) แบ่งตามขอบเขตประชากร ได้แก่ การสำรวจสำมะโน (census) การสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง (sample survey)

ผู้เขียนนำเสนอ วิธีการ และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และ ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงสำรวจ และ แนวทาง แก้ไข เสนอตัวอย่าง ให้เห็นภาพที่ชัดเจนในสถานการณ์จริงของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย เชิงสำรวจ ข้อสังเกตในการรายงานผลการวิจัย การนำวิจัยเชิงสำรวจไปใช้ประโยชน์ และ สิ่งที่คุณเขียนต่อก็คือ จริยธรรมในการสำรวจ สิ่งที่เสริมทำให้บทนี้ น่าสนใจ และน่าอ่านมากยิ่งขึ้น คือ การสำรวจทาง อิเล็กทรอนิกส์ ที่ปัจจุบันได้รับความนิยมมาก ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของ การวิจัยเชิงสำรวจ ไม่สามารถหาอ่านได้ในหนังสือเล่มอื่นๆ การเปรียบเทียบให้เห็นข้อดี ข้อเสียของวิธีการสำรวจที่หลากหลายวิธี และ ข้อเตือนจริยธรรมของการสำรวจทางอิเล็กทรอนิกส์ สรุปส่งท้ายด้วย Perfect Sample Survey เพื่อตรวจสอบ คุณภาพงานวิจัยเชิงสำรวจ หน้า 179

บทที่ 6 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ มีความแตกต่างจากการวิจัยเชิงทดลอง ทั้งที่จุดมุ่งหมาย คล้ายคลึงกัน รูปแบบการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ รูปแบบกลุ่มเปรียบเทียบ (causal-comparative model) และ รูปแบบความสัมพันธ์ร่วม (causal model) ข้อดี ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ การควบคุมอิทธิพลแทรกได้แก่ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในการเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ผลต่าง และการนำปัจจัยรองมาวิเคราะห์ร่วม

ขั้นตอนการวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ เริ่มจากปัญหาวิจัย คาดคะเนสาเหตุที่เป็นไปได้ ทดสอบสมมติฐาน ดีความ และสรุปผล และ นำเสนอตัวอย่างพร้อมให้ข้อสังเกตจากตัวอย่างงานวิจัย ให้ผู้อ่านเห็นประเด็นต่างๆ เข้าใจ และชัดเจนยิ่งขึ้น สรุปส่งท้ายด้วยลักษณะงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุที่มี

คุณภาพ คือ กรอบทางทฤษฎีชัดเจน วิธีการเหมาะสม และการตีความมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ

บทที่ 7 การวิจัยเชิงพัฒนาการ ผู้เขียนเริ่มนำเสนอจากความแตกต่างของการวิจัยเชิงพัฒนาการ (development research) กับ การวิจัย และพัฒนา (research and development) ที่มีจุดมุ่งหมายต่างกัน ประเภทของการวิจัยเชิงพัฒนาการคือ 1) การศึกษาระยะยาว (longitudinal study) ได้แก่ การศึกษาแนวโน้ม (trend study) และ การศึกษาติดตามกลุ่ม (cohort study) 2) การศึกษาภาพตัดขวาง (cross-sectional study) ผู้เขียนได้อธิบายลักษณะ และ ข้อจำกัดของการวิจัยแต่ละแบบสรุปเป็นข้อสังเกต การนำรูปแบบการวิจัย เชิงพัฒนาการไปใช้ แต่อาจเป็นเพราะรูปแบบงานวิจัยเชิงพัฒนาการมีผู้ทำน้อย จึงไม่มีตัวอย่างที่ชัดเจน ดังนั้นหากผู้เขียนเพิ่ม ตัวอย่างงานวิจัย ในรูปแบบนี้จะทำให้บทนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การวิจัยเชิงคุณภาพ

บทที่ 8 การศึกษาแบบลุ่มลึกด้วยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ ขยายความรายละเอียดกระบวนการที่นักวิจัย สังคมเชิงตีความ แสดงการเคลื่อนไหวกระบวนการที่นักวิจัย ผู้วิวิธวิทยาเชิงคุณภาพ ประเภทของ การวิจัย เชิงคุณภาพ ตารางเปรียบเทียบคุณลักษณะของการวิจัย เชิงคุณภาพ ด้านจุดมุ่งหมาย การเข้าถึงข้อมูล การ วิเคราะห์ การนำเสนอผล และ ศาสตร์ต้นตำรับ เปรียบเทียบความแตกต่างของขั้นตอน และ แบบแผน การทำวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดย นักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับ ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักวิจัย กับ ผู้ให้ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพแบบ ดั้งเดิม มุ่งทำความเข้าใจกับความรู้สึก พฤติกรรมที่ ปรากฏ แต่การวิจัยแนวใหม่เสริมกระบวนการ วิพากษ์-สะท้อนวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มี 3 กระบวนการ คือ 1) การเลือกพื้นที่ศึกษา และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2) การ เก็บข้อมูล และ การเข้าถึงข้อมูล มีเทคนิคพื้นฐานคือ

การเฝ้าดู (watch) การตรวจสอบ (checking) และ การ สอบถามพุดคุย (asking) นักวิจัยจึงเป็นเครื่องมือ สำคัญ 3) การวิเคราะห์ และ นำเสนอข้อมูล ที่เรียกว่า การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

แนวโน้มการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้รับการ ขอมรับมากขึ้น ผู้เขียนจึงนำเสนอประเด็นที่ยังเป็นที่ เคลือบแคลง คือ ความเชื่อถือได้ ของข้อค้นพบ ความ เทียงตรงภายใน และความเที่ยงตรงภายนอก แนวทาง ควบคุม คุณภาพวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการ เทคนิค สามเส้า (triangulation technique) การอ้างคำพูด โดยตรง การยืนยันผลจากแหล่งข้อมูล การสะท้อน ตนเองของนักวิจัย การยืดเวลาภาคสนาม การตรวจ สอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง การศึกษากรณีที่แตกต่างกัน/เบี่ยงเบน การวิพากษ์จากเพื่อนร่วม วิชาชีพ การบรรยายที่ลุ่มลึก การประยุกต์ใช้ตรรกะ ของการวิจัยซ้ำ และ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ให้ ครอบคลุม ความหลากหลาย และเขียนข้อบ่งชี้ คุณภาพของรายงานวิจัย ในช่วงท้ายบทเป็นตัวอย่าง งานวิจัยเชิงคุณภาพ ความเสี่ยงด้านจริยธรรมในการ วิจัยเชิงคุณภาพ แนวโน้มและจุดยืนของการวิจัยเชิง คุณภาพ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

บทที่ 9 จากสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์สู่การวิจัย เชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบงานวิจัยที่มีพื้นฐานที่ แกร่งเชิงปรัชญา โดยเฉพาะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมที่มีความเชื่อมโยงกับฐานคิด สังคมศาสตร์ เชิงวิพากษ์ ที่มีแนวคิดจากปรัชญาแนว มาร์กซิส (Marxism) บทนี้ขยายรายละเอียด กระบวน ที่นักวิจัย ในบทที่ 1 เรื่อง กระบวนการที่นักวิจัย สังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ ที่มีความแตกต่างจาก สังคมศาสตร์เชิงปฏิฐาน และสังคมศาสตร์เชิงตีความ กล่าวคือ เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง บนพื้นฐาน ความเสมอภาค ลักษณะพิเศษของการวิจัยเชิงวิพากษ์ วิวิธวิทยา จึงใช้เทคนิค การสะท้อนตนเอง หรือ อัต วิพากษ์ (reflexive method) และวิภาษวิธี (dialectic

technique)

ลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นวงจร คือ การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล เป็นวงจรซ้ำๆ ประจวบเกลียว จนกว่าจะแก้ปัญหาได้ (P - A - O - R) หรือเรียกว่า praxiology คือ วิธีการวิจัยที่เชื่อมโยง การปฏิบัติ และการสะท้อนความคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 2 ขั้ว คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวรุก เน้นความสัมพันธ์ของการวิพากษ์ความรู้ และความเชื่อเดิม นอกจากนี้ยังมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการรูปแบบต่าง ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (participatory action research) การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์ (critical action research) การวิจัยปฏิบัติการเชิงสะท้อน (praxis research) การวิจัยปฏิบัติการเชิงตีความ (hermeneutically-oriented action research) และการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ (collaborative action research) ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอกรอบแนวคิด คุณลักษณะพื้นฐาน เทคนิควิธี การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการ นำเสนอ และ บทบาทของนักวิจัยภายนอก ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คุณภาพ: ความเที่ยงตรงของงานวิจัย เชิงปฏิบัติการ ควบคุมได้ด้วยเทคนิคสามเส้า กระบวนการสะท้อนความคิดที่เข้มข้น นำข้อมูลย้อนให้สมาชิกกลุ่มร่วมวิเคราะห์ และการสะท้อนผลเพื่อการปฏิบัติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร การวินิจฉัยชนบทแบบมีส่วนร่วม พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ใช้ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหการเรียนรู้การสอน ใช้ในการพัฒนาชุมชน สิ่งที่ผู้เขียนตกย้ำ คือ จริยธรรมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในแง่หลักจริยธรรม ของการวิจัยเชิงวิพากษ์ หลักจริยธรรมของการวิจัยเชิงทดลอง ความถูกต้อง ความชอบธรรม และความยั่งยืน ปิดท้ายบทด้วยตัวอย่างงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทต่างๆ

แนวโน้มการวิจัยคลื่นลูกใหม่

บทที่ 10 การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย ผู้เขียนได้วิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยแบบผสม วิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีวิทยาแบบผสม กับวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ และ เชิงปริมาณ ในรูปแบบตารางที่เข้าใจง่ายในประเด็น ฐานคิด จุดมุ่งหมาย คำถามวิจัย ข้อมูล ทฤษฎี-แนวคิด และหลักตรรกะในการวิจัย รูปแบบเด่นของงานวิจัย การสุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินคุณภาพงานวิจัย

การวิจัยแบบผสมใช้ในการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง แต่นักวิจัยต้องมีความรู้และ ประสบการณ์ในการทำวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และ คุณภาพ ใช้เวลา และ ทรัพยากรในการเก็บ การวิเคราะห์ข้อมูลมาก การออกแบบการวิจัยแบบผสมสามารถดำเนินการได้ 2 ระดับ คือ การผสมในระดับข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคสามเส้า การผสมในระดับกลยุทธ์ ซึ่งนักวิจัยต้องคำนึงถึงน้ำหนัก การดำเนินการ และ ลำดับขั้นตอนระหว่าง วิธีการเชิงปริมาณ และ คุณภาพ ซึ่งผู้เขียนให้ทัศนะว่า การวิจัยแบบผสมเป็น ทั้งศาสตร์ และ ศิลป์ ควรยืดหยุ่น เลือกวิธีวิทยา ระหว่างเชิงปริมาณ และ คุณภาพอย่างลงตัว ถูกต้องสามารถตอบโจทย์วิจัยได้

จุดเด่นของบทนี้ คือ ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายรูปแบบ และ ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์ การสรุปผลการวิจัยแบบผสมทำให้ได้ข้อมูล เสริมซึ่งกันและกัน ข้อมูลมีความน่าสนใจ มากขึ้น แต่หากผลการวิจัยไม่ สอดคล้องกัน การสรุปภาพรวมต้องทำอย่างรอบครอบ ระมัดระวัง คุณภาพของงานวิจัย คือ ความเที่ยงตรง มาตรฐานทั่วไป และ มาตรฐานเฉพาะรูปแบบการวิจัย โดยผู้เขียนมีคำถามเพื่อตรวจสอบคุณภาพการวิจัยเชิงปริมาณ และ คุณภาพ และมีคุณภาพ 8 มิติ ท้ายที่สุดผู้เขียนฝากข้อคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบผสมได้อย่างน่าสนใจ

บทที่ 11 คลื่นความคิดใหม่กับการวิจัยนอกแบบแผน บทนี้อ่านแล้วอาจเข้าใจยาก เพราะเป็น

บริบทใหม่ของผู้เขียน นำเสนอแนวคิดนักวิจัยคลื่นลูกใหม่ที่เกิดขึ้นนอกกรอบ ซึ่งคำศัพท์วิชาการต่างๆ ที่ใช้ยังไม่คุ้นเคย และยังไม่ลงตัว แต่ผู้เขียนได้ขยายและอธิบายเพิ่มเติมความรู้คำศัพท์วิชาการที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจยิ่งขึ้น

แนวคิดนอกกรอบนี้เกิดจาก การมองความเป็นจริงในทศวรรษที่แตกต่างจากวิทยาศาสตร์สังคม ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาของมนุษย์ และสังคมได้ เพราะโลกมีความซับซ้อน ไร้ระเบียบ สถานการณ์ต่างๆ อาจตีความ ได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม-วัฒนธรรม ความแตกต่างระหว่างกลุ่มคน ชุมชน นักวิจัยหลังยุคสมัยใหม่จึงสนใจค้นหาความหมาย (meaning) ในการค้นหาความจริง จึงจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรื้อสร้างสุดขั้ว (deconstructive/radical postmodernist) เน้นการวิเคราะห์เจาะลึกภาษา และวาทกรรม ถอดรื้อความคิด ความเชื่อเดิม และกลุ่มรื้อสร้างใหม่ (reconstructive/affirmative postmodernist) สนใจปรากฏการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรม ในมุมกว้าง ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ใหม่

ศตวรรษที่ 1990s แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมเชื่อว่า โครงสร้าง คือสิ่งกำหนดที่อยู่ เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรม ต่อมากลุ่มนักคิดชาวฝรั่งเศสเห็นว่าไม่มีโครงสร้างใดที่คงที่ และตายตัว หากกฎเกณฑ์เปลี่ยนความหมายก็เปลี่ยนไป จึงลดทอนความเชื่อเรื่องโครงสร้าง เกิดการรื้อสร้าง (deconstruction) ให้เห็นความหมายที่แตกต่างเป็นวิธีการค้นหา และ สร้างสรรค์ความหมายต่างๆ ที่แฝงอยู่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการวิจัยนอกแบบแผน

การวิจัยนอกแบบแผนเป็นการขยายความคิด บทที่ 1 ในประเด็น ฐานคิด วิธีวิจัยที่ไร้ระเบียบวิธีการรายงานการวิจัย ทศวรรษที่มีต่อคุณภาพของงานวิจัย พร้อมตัวอย่างงานวิจัยนอกแบบแผน และ การวิเคราะห์วาทกรรม รูปแบบงานวิจัย ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) และนำเสนอการวิจัยรูปแบบ การวิเคราะห์วาทกรรม ทั้งงานวิจัย ในประเทศ และต่างประเทศ ที่น่าสนใจได้เสียงตอบรับ และ เสียง วิพากษ์

จากนักวิจัยกลุ่มต่างๆ

ท้ายที่สุดผู้เขียนสรุปให้เห็นถึงการคลื่นความคิดใหม่ ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของวิธีการวิจัย มีแบบแผน แตกต่างจากการวิจัยกระแสหลัก มีแง่มุมที่น่าสนใจ ไม่ถูกปิดกั้นด้วยกรอบคิดเดิม ถือเป็นมิติใหม่ของการวิจัย

การเขียนเพื่อการสื่อสารงานวิจัย

บทที่ 12 การตีพิมพ์เพื่อการสื่อสารงานวิจัย เป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน และ แสดงถึงคุณภาพของงานวิจัย โดยเฉพาะการจัดอันดับคุณภาพการศึกษา และ การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดม การตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัย/บทความวิชาการเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญมาก ซึ่งบทนี้น่าสนใจมากเพราะ ผู้เขียนได้กลั่นความรู้ จากประสบการณ์ ที่ยาวนานถึง 20 ปี ในการเป็นบรรณาธิการ และ ผู้พิจารณาบทความวารสารวิชาการทางสังคมศาสตร์ นำเสนอภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการวิจัย ใน วิธีวิทยาการวิจัยวิธีต่างๆ และ ช่องทางการสื่อสารทางวิชาการสามารถทำได้โดย

1. นำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการ (research conference) โดยวิธีการนำเสนอภาคบรรยาย (oral presentation) การนำเสนอภาคโปสเตอร์ (poster presentation) และ การนำเสนอผ่านวงสนทนา (carrousel/round table discussion) วงวิชาการให้น้ำหนักกับ การนำเสนอภาคบรรยาย ที่มีการตีพิมพ์รวมเล่ม รายงานวิจัยฉบับเต็ม (full proceedings) เนื่องจาก มีรายละเอียด และ กระบวนการกลั่นกรอง-แก้ไข จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชา (peer review)

2. การตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ เพราะเป็นประจักษ์พยานของการวิจัยที่มีคุณภาพ และมีน้ำหนักในเชิงคุณค่าสูงกว่า การนำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการ เนื่องจากวารสารวิชาการที่มีมาตรฐาน มีกระบวนการคัดกรองที่เข้มข้นจากกองบรรณาธิการ และ ผู้ทรงคุณวุฒิวารสารที่มีมาตรฐานสูงดูได้จากค่า impact factor

และ การปรากฏในฐานข้อมูลสากล

ประเภทบทความในวารสารวิชาการได้แก่ บทความการศึกษาเชิงประจักษ์ บทสังเคราะห์สถานขององค์ความรู้หรือบทความปริทัศน์ บทความเชิงทฤษฎี บทความเชิงวิธีวิทยา รายการณศึกษา และ บทความอื่นๆหรือบทแนะนำ/วิจารณ์หนังสือ

มาตรฐานของบทความวิจัยที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดกรองบทความ คือ 1) มาตรฐานด้านการวิจัย 2) มาตรฐานด้านการเขียน และ 3) มาตรฐานด้านจริยธรรม เป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้น เพื่อกำหนดการพิจารณาคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้เขียนแทรกประสบการณ์เหตุผลที่บทความวิจัยไม่ผ่านการคัดกรองเบื้องต้น อย่างน่าสนใจ

นอกจากนั้นผู้เขียนนำเสนอเทคนิคการเขียนบทความวิจัย 1) การวางโครงสร้างที่เป็นระบบเหมาะสมกับเรื่อง 2) การเขียนส่วนต้น 3) การเขียนส่วนเนื้อหาหลัก 4) การเขียนส่วนท้าย และ 5) การตรวจต้นฉบับก่อนการส่งตีพิมพ์

บทส่งท้าย ดอกย่ำ...จิตสำนึกจริยธรรม เป็นการประมวลข้อคิดเชิงจริยธรรม และเติมเต็ม เพื่อ

เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติสำหรับนักวิจัย โดยมูลเหตุทางจริยธรรมมักเกิดจากความมั่งง่าย มองข้ามสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ การคิดเข้าข้างตนเอง ดังนั้นนักวิจัยต้องคำนึงถึงหลักจริยธรรม การปกป้องผู้ให้ข้อมูลจากความเสี่ยง การสงวนความลับ การไม่หลอกลวง ท้ายที่สุดนำจริยธรรมการวิจัยรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวไว้ในแต่ละบทออกใช้อีกครั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการเน้นการดำเนินการวิจัยที่มีคุณภาพ และมีจริยธรรมอย่างแท้จริง

หนังสือ **การออกแบบการวิจัย** เล่มนี้เปี่ยมด้วยเนื้อหาสาระที่มีคุณค่า และมีประโยชน์สำหรับนักวิจัย ผู้สอน นิสิต/นักศึกษา เป็นอย่างยิ่งตั้งแต่ การเริ่มทำวิจัยจนกระทั่งการตีพิมพ์เผยแพร่ และไม่เลยที่จะเน้นย้ำคุณธรรมจริยธรรม ในการวิจัยและการตีพิมพ์ สิ่งที่เป็นจุดเด่นคือ การสอดแทรกความรู้ที่มาจาก ประสบการณ์การวิจัย การเป็นที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ บรรณาธิการ และการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย ที่ผู้เขียนนำมาสอดแทรกกับองค์ความรู้ทฤษฎี ได้อย่างลงตัว และน่าสนใจ